

Folkeskolens økonomi skal gentænkes

Samfundet og politikerne skal udvise mod og bakke op om en omvæltning af den måde, folkeskolens økonomi er skruet sammen på.

Kronik

GORDON ØRSKOV MADSEN
 Formand, Danmarks Lærerforening

NINA SMITH
 Professor, institut for Økonomi,
 Aarhus Universitet

TORBEN TRANÆS
 Forskningsdirektør, VIVE

MORTEN MANDØE
 cheføkonom, KL

CLAUS ROSENKRANDS OLSEN
 Uddannelseschef, Dansk Erhverv

MIKKEL HAARDER
 Underdirektør, Dansk Industri

ELLEN TRANE NØRBY
 Fhv. undervisningsminister

ANNE VANG
 Rektor, Københavns Professionshøjskole

ANDREAS RASCH-CHRISTENSEN
 Forsknings- og udviklingschef,
 VIA University College

PER NIKOLAJ BUKH
 Professor i økonomistyring,
 Aalborg Universitet

PIA GJELLERUP
 Direktør, Center for offentlig-privat innovation

KLAUS MAJGAARD
 Rådgiver i offentlig ledelse og styring

PER B. CHRISTENSEN
 Tidl. medlem af Reformkommissionen

DORTHE ANDREAS
 Formand, Skolelederforeningen

Folkeskolen fylder meget i den offentlige debat. Men en ting, der har en afgørende betydning for, om skolen i praksis kan leve op til de ambitioner, vi som samfund har beskrevet i folkeskoleloven, får ikke nok opmærksomhed: Hvordan vi får skabt en bæredygtig model for folkeskolens økonomi.

Sagen er, at skolernes økonomi mange steder er så presset, at vi er en gruppe af eksperter med forskellige baggrunde, der er gået sammen om at danne Skoleøkonomisk Forum med et fælles mål om en stærk folkeskole i både pædagogisk og økonomisk henseende.

Vi brænder alle for folkeskolens udvikling og tror på dens store bidrag til samfundets sammenhængskraft. Og efter vores overbevisning er situationen ganske enkelt så alvorlig, at der er brug for handling.

Hører man politikerne tale om folkeskolens økonomi, hører man ofte, at der aldrig er brugt så mange penge på folkeskolen som i dag. Samtidig oplever flere og flere kommuner og skoler dog, at de hvert år skal gennemføre besparelser, og at der slet ikke er mere at spare på. Hvordan kan virkelighederne se så forskellige ud?

Der er givetvis flere årsager: Kommuner har forskellige rammevilkår og økonomiske muligheder og prioriterer også folkeskolen på forskellig vis. Samtidig må det erkendes, at der har udviklet sig en stor forskel på, hvor mange penge vi bruger på de forskellige elever.

Vi har aldrig sendt så mange elever fra den almene folkeskole til de dyrere specialtilbud, som vi gør i dag - det, man i fagsprog kalder "segregering". Da pengene kun kan bruges én gang, bliver der altså færre penge til de almene skoler og klasser.

Måske tiden er inde til at overveje, om der skal findes en anderledes finansieringsstruktur for specialundervisning på de frie grundskoler, så de i højere grad også kommer til at rumme elever med særlige behov? mener kronikørerne. Arkivfoto: Gorm Olesen

Udfordringen er forskellig fra kommune til kommune, men 83 af 98 kommuner har inden for de seneste år oplevet en stigende segregering. Og udviklingen har været så kraftig, at mere end hver fjerde krone i folkeskolen på landsplan i dag går til de 6,9 pct. af eleverne, der modtager et specialtilbud.

Lad os slå fast med det samme, så det ikke kan misforstås: Elever i specialtilbud har krav på undervisning af høj kvalitet, og en plads i et specialtilbud koster ganske enkelt mere end en plads i en almenklasse. Det må aldrig være den enkelte elev, der bliver betragtet som et problem. Når vi alligevel hejser advarselsflaget, skyldes det, at der er tale om et mere grundlæggende, strukturelt problem - og om en negativ spiral, der år for år forværrer det strukturelle problem.

Besparelser på almenskolerne som følge af stigende behov for specialundervisning betyder, at lærerne får sværere og sværere ved at gribe ind, inden små problemer vokser sig store.

Konkret betyder det, at læreren har sværere betingelser for at inkludere Villads eller Emma, der måske befinder sig i udkanten af klassefællesskabet og har brug for lidt ekstra opmærksomhed og støtte. Disse manglende daglige indsatser resulterer i, at flere elever ender i et dyrere specialtilbud. Og

så starter spiralen forfra for den skole og de elever, der lades tilbage med færre ressourcer, blot endnu mere pressede, end de var i forvejen.

I dag havner for mange elever i specialtilbud. Det er dyrt både samfundsøkonomisk og menneskeligt for de elever, der ellers gerne ville være blevet i almenskolen, hvis den kunne have rummet dem, og hvis muligheder for at få sig en uddannelse og et job havde været langt større, hvis de havde fået lov at blive. Det står derfor klart for os, at vi er fanget i en negativ spiral - og at der skal handling til at bryde den.

Skal vi vende denne udvikling, skal vi gøre flere ting. Lad os her kort nævne fem.

”**Vi har aldrig sendt så mange elever fra den almene folkeskole til de dyrere specialtilbud, som vi gør i dag - det, man i fagsprog kalder "segregering". Da pengene kun kan bruges én gang, bliver der altså færre penge til de almene skoler og klasser.**

len ikke står med udgifter, som den ikke har mulighed for at betale selv, samtidig med at det selvfølgelig ikke duer, hvis økonomimodel- len vanskeliggør investering i forebyggende indsatser, som holder eleverne i almene skoletilbud.

For det tredje kan man diskutere, om vi i dag som samfund har et for stort fokus på individ og diagnoser på bekostning af gode forebyggende indsatser i klassefællesskabet. Som vi slog fast tidligere, skal børns særlige behov naturligvis altid imødekommes. Samtidig er det dog også klart, at vi bør blive bedre til at investere i fællesskabsorienterede indsatser på de almene skoler som f.eks. tolærerordninger, lejrskoler m.m.

Det vil ofte være nødvendigt både at lave indsatser rettet mod klassens fællesskab og indsatser rettet mod individerne i fællesskabet, hvis det skal lykkes at beholde flere børn i de almene fællesskaber.

For det fjerde har vi mange dygtige lærere med specialiserede kompetencer både på almenskolerne og på specialskolerne. Men som udviklingen har været, har vi brug for endnu flere. Vi har brug for både specialpædagogisk eftervidereuddannelse i form af flere inklusionsvejledere mv., men vi har også brug for almenpædagogiske svar, hvor hele lærergruppens arbejde med inkluderende læringsmiljøer prioriteres og styrkes kompetencemæssigt.

For det femte kommer vi ikke uden om at diskutere, hvordan forholdet mellem folkeskolen og privatskolerne har udviklet sig. Vi ser i stigende grad, at de ressourcestærke elever vælger privatskolerne til, hvilket efterlader en større opgave til folkeskolen.

Måske tiden er inde til at overveje, om der skal findes en anderledes finansieringsstruktur for specialundervisning på de frie grundskoler, så de i højere grad også kommer til at rumme elever med særlige behov?

I Skoleøkonomisk Forum har vi en fælles ambition om, at folkeskolen også i fremtiden skal være en samfundsberende institution, der har plads til alle elever. Skal den ambition blive til virkelighed, er der brug for, at pengene bliver brugt bedre end i dag, og at vi bliver bedre til at lave tidlige forebyggende indsatser på de almene skoler.

Der er brug for, at samfundet og politikerne udviser mod og opbakning til en omvæltning af den måde, folkeskolens økonomi er skruet sammen på.

Derfor vil vi opfordre alle aktører omkring skolen - politikere, forældre, kommuner, ledere, lærere - til at deltage i diskussionen om at finde varige, holdbare løsninger på folkeskolernes økonomi. Det kan ikke vente længere.

For det første skal vi udvikle et alment skoletilbud, der er rustet til at støtte elever med særlige behov tilstrækkeligt. Vi er overbevist om, at det er en investering, der betaler sig på langt sigt menneskeligt og økonomisk, og mange kommuner er lige nu i gang med en række tiltag, hvor netop dette er målet, så flere kan rummes i fællesskabet. Det er dog vigtigt at forstå, at vi ikke kan gøre det fra den ene dag til den anden, og at indsatsen er nødt til at være funderet i viden. Vi vil gerne slå til lyd for, at vi får en debat om, hvilken kompetence- og ressourcemæssig kapacitetsopbygning det kræver i folkeskolen.

For det andet bør vi kaste et kritisk blik på, hvordan udgiften til specialskolerne bliver dækket i kommunerne. Kommunerne har ofte svært ved at lave gode modeller for, hvordan skolerne tildeles økonomi - og de ser vidt forskellige ud rundt omkring i landet.

Det er afgørende, at pengene fordeles mellem skolerne, så de kan dække de opgaver, de enkelte skoler har, og de elever, som de har ansvar for. I nogle kommuner er det den enkelte distriktsskole, der må betale, når et barn bliver sendt på specialskole.

Andre steder er det kommunen centralt. Atter andre kommuner har økonomimodeller, der kombinerer de to elementer. For os at se skal der være en balance, hvor sko-